

Peppi Saikku

9.10.2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Kirjallinen asiantuntijalausunto 11.10.2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 124/2024 vp)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto. THL on aiemmin antanut lausunnon (THL/2667/4.00.00/2024) käsittelyssä olevan hallituksen esityksen luonnoksesta (VN/36258/2023).

Yhteiskunnallisen kestävyysnäkökulmasta THL pitää tärkeänä, että nuorilla on matala kynnyks ja kannusteita osallistua ammatilliseen kuntoutukseen, joka edistää heidän työkykyään, kouluttautumistaan ja palkkatyöhön osallistumistaan. Esitys heikentää nuorten kannusteita ja mahdollisuuksia päästä Kelan ammatilliseen kuntoutukseen sekä lisää nuorten toimeentuloon liittyvää epävarmuutta.

THL pitää tärkeänä, että esityksen vaikutuksia nuoren ammatilliseen kuntoutukseen hakeutumiseen ja pääsyyn sekä nuorten toimeentuloon seurataan ja arvioidaan. Koska sosiaali- ja terveydenhuollossa tehdään parhaillaan merkittäviä säästötoimenpiteitä, tulisi lisäksi seurata nuorten palveluihin pääsyn ja käytön kokonaisuutta. Riskinä on, että osa heikossa asemassa olevista nuorista jää vaille tarvitsemaansa palvelua, ja syrjäytyminen sen myötä lisääntyy.

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen palvelut

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen palvelujen myöntämisedellytyksiä tullaan tarkentamaan. Tavoitteena on vahvistaa palvelujen tarkoituksenmukaista ja oikea-aikaista kohdentumista, mutta muutos tulee vähentämään kuntoutukseen pääsevien nuorten määrää.

Riskinä on myös nuoren ammatillisen kuntoutuksen käynnistymisen viivästyminen prosessin monimutkaistuessa sekä se, että osa nuorista voi joutua kuntouttavien palvelujen väliinputoajaksi, kun huomioidaan hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveyspalveluihin samanaikaisesti kohdistamat säästötoimet. Tämän estämiseksi Kelan ja hyvinvointialueiden

Peppi Saikku

9.10.2024

olisi tarpeen yhdessä määritellä nuorten eri kuntoutus- ja palvelumuotojen kohderyhmät ja ohjauskäytännöt, jotta jokainen nuori saa tarpeenmukaisen palvelun. Esityksessä ei ole arvioitu kustannusvaikutuksia sosiaali- ja terveyspalveluihin, vaikka muun muassa nuorten sosiaalisen kuntoutuksen ja kuntouttavan työtoiminnan tarve oletettavasti kasvaa esitettyjen muutosten myötä.

Myönteisenä voidaan pitää sitä, että nuoren ammatillinen kuntoutus on edelleen mahdollista ilman sairaus- tai vammadiagnoosia.

Kuntoutusrahaetuudet

Nuoren ammatillisen kuntoutuksen kuntoutusrahaa ja nuoren kuntoutusrahaa koskevien säännösten yhdenmukaistaminen muiden kuntoutusrahan saajien kanssa on perusteltua osana hallituksen tavoitetta selkeyttää ja yksinkertaistaa sosiaaliturvajärjestelmää.

Merkittävä osa nuoren ammatilliseen kuntoutukseen osallistuvista nuorista ei kuitenkaan jatkossa saisi kuntoutusrahaa. Kuntoutusrahaa ei pääsääntöisesti maksettaisi valmentavan ammatillisen kuntoutuksen, kuten Nuotti-valmennuksen, ajalta. Muutos vähentää edelleen nuorten taloudellisia kannusteita osallistua ammatilliseen kuntoutukseen. Jo aiemmin on laskettu nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan vähimmäismääräisen kuntoutusrahan tasoa. Kuntoutusrahan on todettu edistävän nuoren kuntoutumista muun muassa vähentämällä toimeentuloon liittyvää taloudellista stressiä ja lisäämällä motivaatiota.

Ilman kuntoutusrahaetuutta entistä useampi ammatilliseen kuntoutukseen osallistuva nuori tarvitsisi toimeentulotukea tai tarvitsisi sitä aiempaa enemmän tai pidempään. Toimeentulotuki on tarkoitettu viimesijaiseksi ja lyhytkestoiseksi tukimuodoksi, jonka pitkäkestoinen käyttö voi luoda kannustinloukun työllistymiseen.

Pääjohtaja

Mika Salminen

Johtaja

Piia Aarnisalo